

**TAIKOMOSIOS FIZINĖS VEIKLOS TEMINIS TINKLAS,
PATVIRTINTAS IR FINANSUOJAMAS EUROPOS KOMISIJOS
PAGAL SOKRATES PROGRAMAS,
NEĮGALIŲJŲ UGDOMOJI IR SOCIALINĖ INTEGRACIJA
TAIKANT FIZINĘ VEIKLĄ**

Neskaitant neįgaliųjų integracijos skatinimo ir ją reglamentuojančių įstatymų, faktas yra tas, kad per daug neįgaliųjų vis dar yra segreguoti ir turi skurdžias galimybes pilnai dalyvauti visuomenėje ir jos veiklose. Vien tik Europoje yra apie 10% neįgaliųjų. Šie asmenys turi tokias pačias žmogijos teises kaip ir visi kiti gyventojai. Neįgaliųjų ir specialiųjų asmenų fiziniam, emociniam ir socialiniam gerbūviui, sportas ir fiziniai pratimai yra ypač reikšmingi.

Nors normalizacijos principai Europoje pradėti įgyvendinti prieš 30 metų, tačiau realybė yra ta, kad neįgalūs vaikai ir suaugę dažnai nedalyvauja fizinės veiklos ir sporto programose ir kartais suvokia savo dalyvavimą kaip nesėkmę ir jėgų atėmimą. Mokytojai vis dar išgyvena neigiamą požiūrį į neįgaliuosius. Dalinai tai įtakoja žinių trūkumas. Europos ugdymo sistema yra nepakankama parengta tenkinti neįgaliųjų poreikius integruoto ugdymo tinkle. Tikslu pašalinti šią ugdymo spragą, 1999 metais buvo sukurtas Neįgaliųjų edukacinės ir socialinės integracijos per taikomąją fizinę veiklą teminis tinklas (THENAPA), kurio uždavinys apibrėžti ir vystyti Taikomosios fizinės veiklos (TFV) Europos dimensijas. THENAPA tikslas buvo pagerinti TFV profesionalų rengimą Europoje, kas gerintų neįgaliųjų asmenų gyvenimo kokybę.

THENAPA tikslai:

- Išanalizuoti egzistuojančias ugdymo struktūras, universitetų vidines struktūras, Europos TFV asociacijas, vyriausybines organizacijas ir struktūras, nacionalines federacijas, reabilitacijos centrus, specialiąsias internatines mokyklas.
- Sukurti „refleksijos ir veiksmo“ tinklą, palaikantį neįgaliųjų edukacinę ir socialinę integraciją per taikomąją fizinę veiklą skirtingose partnerių šalyse.

THENAPA rezultatai veda į dvi pagrindines realizacijas:

- Patikslintų ir adekvačių TFV ugdymo programų sukūrimas Europoje, atsižvelgiant į taikomosios kūno kultūros specialisto apibrėžimą ir veiklą įvairiuose ugdymo lygiuose. Taigi, TFV specialisto „idealusis profilis“ buvo apibrėžtas (**formacijos dalis - „ugdymo dalis“**).
- Nacionalinių grupių sudarymas projekto tikslų ir integracijos strategijų įgyvendinimui, kurios galėjo išspręsti nacionalines neįgaliųjų integracijos per fizinę veiklą problemas (**integracijos dalis – suskirstyta į „inkliuzija į kūno kultūros pamokas reguliarioje mokykloje“ ir „sporto integracija“**).

THENAPA trijų metų veiklos metu, 23 Europos šalis atstovaujantys ekspertai sukūrė bendrą TFV ir sporto programą, kuri turėtų būti įtraukta į Kūno kultūros, Reabilitacijos, Rekreacijos ir Sporto bakalaurų ir magistrų aukštojo mokslo studijų programas. Kiekviena šalis narė atliko ir pristatė ataskaitas apie esamą situaciją neįgaliųjų ugdymo ir sporto srityse. Remdamasi šiomis ataskaitomis, THENAPA ekspertų grupė suformulavo neįgaliųjų asmenų integracijos per TFV į mokyklas, rekreacijos ir sporto klubus strategines rekomendacijas.

THENAPA PROJEKTO REKOMENDACIJOS

Inkliuzija į kūno kultūrą

Svarbus žingsnis laiduoti integraciją yra skatinti inkliuzinį ugdymą, kuris turėtų būti nukreiptas ne tik į neįgaliuosius asmenis, bet ir į visą visuomenę, adekvačiai ją pasiruošiant gyventi drauge su neįgaliaisiais. Taikomoji kūno kultūra egzistuoja tiems, kurie, nesvarbu dėl kokios priežasties,

**TAIKOMOSIOS FIZINĖS VEIKLOS TEMINIS TINKLAS,
PATVIRTINTAS IR FINANSUOJAMAS EUROPOS KOMISIJOS
PAGAL SOKRATES PROGRAMAS,
NEĮGALIŪJŲ UGDOMOJI IR SOCIALINĖ INTEGRACIJA
TAIKANT FIZINĘ VEIKLĄ**

Fizinė veikla yra labai svarbi siekiant gyventi aktyvų ir sveiką gyvenimo būdą bei turėti prasmingą laisvalaikį. Specialistai, dirbantys judėjimo, fizinės veiklos ir sporto srityse, privalo žinoti neįgaliųjų poreikius, motyvaciją, polinkius ir dėl neįgalumo, ligų ar kitų priežasčių kilusius apribojimus. Siekiant pritaikyti tokį pozityvų požiūrį, ugdymo, reabilitacijos, rekreacijos ir sporto specialistams būtinas profesinis rengimas taikomosios fizinės veiklos srityje.

Į visų lygių specialistų rengimo programas reikia įtraukti pagrindinius teorinius ir praktinės patirties reikalavimus pritaikant fizinę veiklą specialiuosius poreikius turintiems žmonėms, iš esmės siekiant jų integracijos.

Europos Komisijos Švietimo ir kultūros Generalinės direkcijos dėka 1999 metais buvo pradėtas Europos teminio tinklo, Neįgaliųjų ugdomoji ir socialinė integracija, programos įgyvendinimas. Ekspertai atliko bazinių taikomosios fizinės veiklos (TFV) žinių analizę visose visų lygių programose ir apibrėžė fundamentalųjį specialistų rengimo profilį.

Ši „idealiąjį profilį“ galima palyginti su specialistų rengimo programomis skirtinguose ugdymo lygiuose visose Europos šalyse.

Remiantis Europos kredito apibrėžimu (1 kreditas = ± 24 valandoms studento darbo, įskaičiuojant paskaitų lankymą arba praktiką + laiką, skirtą mokymuisi ir egzaminams), 60 kreditų per metus galima laikyti pilnais akademiniais studijų metais.

Mažiau nei 60 kreditų gali būti laikomi TFV kreditų skaičiumi, kuriuos studentas surenka besimokydamas pilno profesinio rengimo programoje savanorio, instruktoriaus ar trenerio lygmenyje).

Europinio teminio tinklo Ekspertai:

- nacionaliniame lygmenyje ištyrė keturių tikslinių sričių: reabilitacijos, fizinės veiklos, rekreacijos ir sporto studijų programų turinį;
- paskaičiavo Taikomosios fizinės veiklos profesinio rengimo kreditų skaičių visose jų šalyje esančiose studijų pakopose.

Šių tyrimų pagrindu Ekspertai:

- Apibrėžė bazinį programų turinį laikydamiesi nuomonės, jog žemiau išvardinti studijų elementai turi būti įtraukti į visas studijų programas atsižvelgiant į studijų pakopas ir profesinio rengimo tikslus:

- Bendra TFV koncepcija
- Pritaikyti TFV humanitariniai/sporto mokslai
- Pritaikytas TFV testavimas/įvertinimas
- Pritaikytos žinios apie neįgalumą, sutrikimus, invalidumą
- TFV ir neįgaliųjų sporto technikos (mokymo metodikos)
- Pritaikyta TFV tyrimo metodologija
- TFV mokymo ir lavinimo programų sudarymas
- Neįgaliųjų klasifikacijos sistema
- Socialinė aplinka
- Aplinkos prieinamumas, paslaugos ir įrengimai
- Praktinė patirtis TFV

- Rekomendavo įtraukti TFV į pirminį reabilitacijos, fizinio ugdymo ir sporto specialistų rengimą.

Pateikiamas bazinis kreditų skaičius rengiant TFV specialistus:

Profesinis rengimas	LYGIAI				
	Savanoris	Instruktorius	Treneris	Bakalauras	Magistras
REABILITACIJOS SRITYJE	---	---	---	7	11
FIZINĖS VEIKLOS SRITYJE	---	---	---	6	15
REKREACIJOS SRITYJE	9	10	11	8	17
SPORTO SRITYJE	---	---	17	16	29

Išvadose Ekspertai rekomenduoja:

- nacionaliniame lygmenyje:

1. plėtoti veiksmų planą, kuriame TFV studijos būtų privalomos visose įvairių profesinio rengimo pakopų reabilitacijos, fizinio ugdymo, rekreacijos ir sporto studijų programose;
2. visi taikomosios fizinės veiklos specialistai turėtų įgyti pripažintą TFV išsilavinimo kvalifikaciją tam, kad užtikrintų žmonių su specialiais poreikiais integraciją;
3. TFV kvalifikacija turi būti įtraukta į pradines, papildomas ir tęstines studijas.

- Europiniame lygmenyje vystyti standartizuotas mokymo programas, bendrą terminologiją ir koncepcijas, keistis informacija ir patirtimi, plėtoti daugiašalę partnerystę, TFV specialistų rengimo lygiavertiškumą.

negeba saugiai ir sėkmingai dalyvauti reguliarioje kūno kultūroje. Taikomoji kūno kultūra yra adaptuojama, modifikuojama ir keičiama fizinė veikla, priklausomai nuo neįgaliųjų poreikių ir gebėjimų, lygiai taip pat, kaip ir įgaliųjų asmenų atžvilgiu.

Kūno kultūros klasės

1. Integracija turėtų prasidėti vaikų darželyje.
2. Kūno kultūros ir kūno kultūros mokytojų specialaus lavinimo valandos ikimokykliniame ir mokykliniame lygiuose turėtų būti didinamos.
3. Remiantis Pasauline sveikatos organizacija, Kūno kultūros pamokų skaičius turėtų būti didinamas visuose ugdymo lygiuose.

Inkliuzija ir kūno kultūra

1. Kūno kultūros mokytojas turėtų taikyti tokias adaptacijas, kurios yra reikalingos kiekvienam vaikui. Kūno kultūros mokytojas privalo pritaikyti prietaisus bei priemones ir padaryti veiklas prieinamas visiems, net jei vaikas ir turi labai sunkią negalę.
2. Turi būti atliekamos pedagoginių metodų, medžiagos, strategijų ir visos programos adaptacijos.
3. Specialiųjų poreikių mokiniai neturėtų būti atleidžiami nuo kūno kultūros pamokų. Kūno kultūros mokytojas turėtų priimti sprendimą dėl dalyvavimo kūno kultūros pamokose, drauge su mediku ir neįgalaus vaiko tėvais.
4. TFV specialistai ir kūno kultūros mokytojai turėtų būti įtraukti į psichologines – pedagogines tarnybas, nes šios tarnybos sprendžia apie protinius ir akademinus neįgaliųjų mokinių ugdymo poreikius ir dažnai atleidžia nuo kūno kultūros ugdymo.
5. Kūno kultūros programa turi būti laikoma neįgaliųjų vaikų bendrojo ugdymo privaloma dalis. Kiekvienas neįgalus vaikas turi teisę dalyvauti fizinėje veikloje ir turėtų būti vertinamas šioje srityje.

Mokytojų ugdymas

1. Turėtų būti išplėstas kiekybiškai ir kokybiškai TFV kurso turinys bei praktinė patirtis turėtų gerinti šių specialistų rengimą.
2. Kūno kultūros studijų programose turėtų būti atitinkamas TFV privalomų programų ar kursų skaičius.
3. Kūno kultūros specialybės studentai turėtų dalyvauti privalomoje TFV studijų programoje.

Įstatymai reglamentuojantys inkluziją

1. Kai kuriose šalyse egzistuoja įstatymai, reglamentuojantys inkluziją taikomojoje fizinėje veikloje, tačiau jie privalo būti detalizuoti ir tikslesni. Tai rodo faktas, kad bendrojo lavinimo mokyklos neturi vieningos ugdymo sistemos.
2. TFV turėtų būti apibrėžta pagrindiniu švietimo aktu ar įstatymu, kadangi daugelyje šalių yra priimtas specialiojo ugdymo įstatymas, bet tik keliose jų švietimo įstatymas įtraukia kūno kultūrą.
3. Kurti integracijos ir inkluzijos politiką, remiantis neįgaliųjų vaikų ir paties integracijos proceso kokybiniu vertinimu.
4. Turėtų būti sukurta integracijos ir inkluzijos procesų kontrolės sistema.
5. Turėtų būti sukurta integracijos įstatymas, o ne įstatymas, nusakantis integracijos sąlygas.

Neįgaliųjų asmenų integracija per sportą ir taikomąją fizinę veiklą

Neįgaliųjų rekreacinio ir varžybinio sporto raida yra svarbus jų gyvenimo kokybės, taip pat fizinio, psichologinio ir socialinio gerbūvio, gerinimo veiksnys. Europos šalyse sportuojančių neįgaliųjų skaičius nėra didelis. Daug THENAPA ekspertų, atstovaujančių savo šali, nurodė, kad menkas neįgaliųjų, dalyvaujančių sportinėje veikloje, skaičius susijęs su įvairiomis priežastimis. Tai įvairūs barjerai (fiziniai, socialiniai, ekonominiai), menka informacija apie galimybes neįgaliesiems dalyvauti sportinėje veikloje, bendradarbiavimo tarp įvairių struktūrų nebuvimas, TFV profesionalų trūkumas. THENAPA sporto ir taikomosios fizinės veiklos inkluzijos rekomendacijos yra šios:

1. Ugdymas yra būtinas. Turėtų būti sukurta TFV specialistų ir trenerių neįgaliųjų federacijose ir asociacijose įdarbinimo sistema. Šie specialistai turi tinkamas TFV žinias ir profesionalius įgūdžius.
2. Turėtų būti sukurta ir finansiškai skatinama bei palaikoma neįgaliųjų ir įgaliųjų sporto integracija ir bendradarbiavimas.
3. Kiekviena šalis turėtų skatinti ryšius tarp neįgaliųjų ir įgaliųjų sporto federacijų, adaptuojant skirtingas sporto veiklos taisykles ir nuostatus.
4. Vyriausybės turėtų prisiimti visišką atsakomybę už nacionalinę neįgaliųjų sporto politiką, sudarant vienodas galimybes neįgaliesiems dalyvauti visuose sporto lygiuose, bei už neįgaliųjų sporto raidą, finansuojant ir organizuojant aplinkos ir socialines sąlygas, drauge su nevyriausybinėmis organizacijomis.
5. Turi būti gerinamas sporto pastatų prieinamumas.
6. Integracijos veiksmai turi įvairuoti priklausomai nuo asmens negalios tipo, troškimų ir galimybių.
7. Neįgaliųjų sportas turi būti grindžiamas individualia ir grupine integracija, bendradarbiavimu ir socialine sąveika.